

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.mfa.gov.pl/en [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice]

Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Foreign Affairs for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.msz.gov.pl [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości]

Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA SUBICKA p. POLSCE

(Skarga nr 29342/06)

WYROK

STRASBURG

14 września 2010 r.

OSTATECZNY

14/12/2010

Wyrok ten stał się prawomocny zgodnie z warunkami określonymi w artykule 44 § 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie wydawniczej

W sprawie Subicka przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba :

N. BRATZA, *przewodniczący,*

LECH GARLICKI,

LJILJANA MIJOVIĆ,

DAVID THÓR BJÖRGVINSSON,

JÁN ŠIKUTA,

PÄIVI HIRVELÄ,

M. POALELUNGI, *sędziowie*

oraz F. ARACI, *Zastępca Kanclerza Sekcji,*

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 24 sierpnia 2010 r.,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 29342/06) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej wniesionej do Trybunału na podstawie art. 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez polskiego obywatela, Panią Iwonę Subicką („skarżąca”), w dniu 6 lipca 2006 r.

2. Skarżąca, której udzielono bezpłatnej pomocy prawnej, była reprezentowana przed Trybunałem przez M. K. Gotkowicza, adwokata praktykującego w Gdańsku. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez swego pełnomocnika, Pana J. Wołasiewicza, z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

2. Skarżąca twierdziła, że zostało naruszone jej prawo do sądu gwarantowane przez Artykuł 6 § 1 Konwencji.

4. W dniu 25 września 2007 r. Przewodniczący Czwartej Sekcji zdecydował o zakomunikowaniu Rządowi skargi. Zdecydowano także o rozpatrzeniu w tym samym czasie skargi co do jej meritum i dopuszczalności (Artykuł 29 § 3).

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. Skarżąca, urodziła w 1954 r. i mieszka w Gdańsku Zaspa.

6. Wyrokiem z dnia 30 marca 2006 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku oddalił odwołanie skarżącej od wyroku sądu administracyjnego drugiej instancji, w którym odmówiono przyznania jej comiesięcznego zasiłku socjalnego. Wyrok ten, wraz z uzasadnieniem, został doręczony skarżącej w dniu 28 kwietnia 2006 r.

7. W bliżej nieokreślonym terminie, decyzją kancelarii sądu przyznano skarżącej bezpłatną pomoc prawną w celu wniesienia skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

8. Na mocy dalszej decyzji Kancelarii wydanej w dniu 25 kwietnia 2006 r., Kancelaria zwróciła się do Okręgowej Izby Adwokackiej o wyznaczenie pełnomocnika w sprawie. Zarządzenie to wykonane zostało w dniu 12 czerwca 2006 r.

9. W dniu 19 czerwca 2006 r. Gdańska Izba Adwokacka zawiadomiła sąd, iż do prowadzenia sprawy został wyznaczony Pan M.S. Został on o tym poinformowany w dniu 20 czerwca 2006 r.

10. W dniu 21 czerwca 2006 r. Pan M.S. zapoznał się z aktami sprawy skarżącej i stwierdził, iż termin na wniesienie skargi kasacyjnej wygaś w dniu 28 maja 2006 r.

11. W piśmie skierowanym do sądu z dnia 1 lipca 2006 r., adwokat poinformował sąd, iż nie widzi podstaw do sporządzenia skargi kasacyjnej. Przedstawił szczegółową analizę prawną sprawy i wyjaśnienie dla czego uznał, iż nie zaistniały przesłanki ku wniesieniu skargi kasacyjnej. Następnie zaznaczył, iż w okolicznościach niniejszej sprawy, w każdym razie nie mógł w sporządzić kasacji, jako że umożliwiono mu zapoznanie się ze sprawą po upływie terminie do jej wniesienia.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

1. Pomoc prawna w postępowaniu przed sądami administracyjnymi

12. Bezpłatna pomoc prawna może zostać przyznana na mocy art. 246 w związku z art. 247 ustawy prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, jeśli strona wykaże, iż nie jest w stanie ponieść odpowiednich kosztów, a bez niej sprawa nie ma szans na powodzenie. Decyzja przyznająca bezpłatną pomoc prawną może być wydana przez sąd lub kancelarię sądu. Zgodnie z art. 244 tej ustawy, przyznanie bezpłatnej pomocy prawnej obejmuje zwolnienie od kosztów sądowych oraz ustanowienie wykwalifikowanego pełnomocnika. Jest on wyznaczany decyzją Okręgowej Izby Adwokackiej bądź innego odpowiedniego organu.

2. Wniesienie skargi kasacyjnej w postępowaniu administracyjnym

13. Art. 173 ustawy prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi stanowi, iż od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego może zostać złożona skarga kasacyjna.

14. Zgodnie z art. 175, skarga kasacyjna powinna być wniesiona do sądu przez adwokata, radcę prawnego, doradcę podatkowego lub rzecznika patentowego. Skarga kasacyjna wniesiona osobiście przez poszkodowanego jest odrzucana. Na mocy artykułu 177 § 1, trzydziestodniowy termin na wniesienie skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego zaczyna biec od momentu doręczenia stronie bądź jej pełnomocnikowi orzeczenia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego wraz z jego pisemnym uzasadnieniem.

3. Przywrócenie terminu na wniesienie odwołania lub przedłożenie roszczeń poza ustalonym terminem

15. Zgodnie z art. 86 ustawy prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, strona postępowania ma prawo złożyć wniosek o przywrócenie terminu na podjęcie wyżej wymienionych czynności w postępowaniu sądowym w okresie wykraczającym poza ustalony termin. Art 87 precyzuje, iż czynności te powinny być podjęte równocześnie z wniesieniem prośby o przywrócenie terminu w ciągu siedmiu dni od momentu usunięcia przeszkód, które uniemożliwiły stronie ich podjęcie.

4. Obliczenie terminu na wniesienie skargi kasacyjnej

16. W swoich licznych orzeczeniach sądy administracyjne uznawały, iż upływ terminu na wniesienie skargi kasacyjnej nie dotyczy w żaden sposób próśby o uzyskanie bezpłatnej pomocy prawnej i jej późniejszego przyznania. Termin rozpoczyna się on momentu doręczenia stronie orzeczenia sądu administracyjnego wraz z jego pisemnym uzasadnieniem. Sądy powoływały się na ustalone orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego (zobacz m. in. orzeczenia NSA II OZ 393/05 z dnia 24 czerwca 2005 r.; I OZ 160/08 z 14 marca 2008 r.; II OZ 1036/07 z dnia 19 października 2007 r.; II OZ 318/07 z dnia 13 kwietnia 2007 r.; Wojewódzki Sąd Administracyjny w Olsztynie, II SA/OI 711/07 z dnia 14 stycznia 2008 r.)

W swoim postanowieniu nr II FZ 651/07 z dnia 18 stycznia 2008 r. Naczelny Sąd Administracyjny uznał, iż wniosek o zezwolenie na wniesienie odwołania poza terminem był jedynym sposobem, umożliwiającym skarżącemu z przyznaną bezpłatną pomocą prawną wniesienie skargi kasacyjnej po upływie wyznaczonego terminu.

17. W sytuacji, gdy przyznana została bezpłatna pomoc prawną, a upłynął termin na wniesienie skargi kasacyjnej, osoba której przyznano pomoc prawną może wnieść skargę kasacyjną wraz z wnioskiem o zezwolenie na wniesienie odwołania poza terminem wskazanym w art. 86 i 87 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (m.in.: NSA FZ 754/04 z 31 stycznia 2005 r. i NSA, I OZ 160/08 z 14 marca 2008 r.) W pewnych przypadkach sądy określały, iż taki wniosek powinien zostać złożony w ciągu siedmiu dni od momentu gdy adwokat uzyskał pełnomocnictwo od strony, tj. od momentu gdy wygasła przeszkoda do wniesienia skargi kasacyjnej (m.in.: Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku, II SAB Bk 27/07 z 10 kwietnia 2008 r.), lub od dnia, kiedy adwokat uzyskał skuteczny dostęp do akt sprawy (m.in. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu, IV SA/Po 865/06 z 13 listopada 2007 r.)

18. W kilku ze swoich ostatnich orzeczeń Naczelny Sąd Administracyjny zauważył trudności, które doświadczyły strony, którym przyznano bezpłatną pomoc prawną, w związku z wniesieniem skargi kasacyjnej przeciwko wyrokom sądów administracyjnych. Wyraził opinię, iż w takim przypadku strony nie powinny być karane za to, że ich wnioski o pomoc prawną nie zostały rozpoznane wystarczająco szybko. Przeanalizował odpowiednie orzecznictwo i odnotował, iż ustalane daty rozpoczęcia upływu czasu na wniesienie skargi kasacyjnej prowadziły do rozbieżnych konsekwencji. Sąd uznał, iż koniecznym jest ustalenie tego momentu w zgodzie ze zasadą skutecznego dostępu do Najwyższego Sądu Administracyjnego oraz równością stron reprezentowanych zarówno przez prywatnie zatrudnionych prawników jak i tych z przyznaną bezpłatną pomocą prawną. Sąd uznał, że bieg powyższego terminu rozpoczyna się dopiero od chwili, gdy prawnik strony, której przyznano bezpłatną pomoc prawną miał rzeczywistą możliwość wniesienia skarg kasacyjnej, a nie od momentu, w którym został wyznaczony do sprawy. Zdaniem Sądu poprzednie podejście było zbyt rygorystyczne i sprawiało, iż skuteczność pełnomocnika z urzędu była iluzoryczna. W każdym razie, skarga kasacyjna powinna zostać wniesiona w ciągu 30 dni od daty, kiedy powiadomiono stronę o wyznaczeniu pełnomocnika z urzędu (I FZ 569/06 z dnia 8 grudnia 2006 r.; I FZ 667/06 z dnia 15 stycznia 2007 r.; I FZ 30/09 z dnia 2 marca 2007r.; II FZ 177/08 z dnia 25 czerwca 2008 r.; OZ 513/08 z dnia 27 maja 2008 r.; I OZ 376/08 z dnia 13 czerwca 2008 r.; I FZ 30/09 z dnia 2 marca 2009 r.; II OZ 1093/09 z dnia 9 grudnia 2009 r.; I FZ 30/09 z dnia 2 marca 2009 r.).

5. *Uchwała Sądu Najwyższego z 2000 r. (III CZP 14/00)*

19. W 2000 roku Sąd Najwyższy wydał uchwałę, w odpowiedzi na pytanie prawne, czy prawnik w ramach świadczonej bezpłatnej pomocy prawnej może odmówić wniesienia skargi kasacyjnej w postępowaniu cywilnym. Odpowiedział na to pytanie twierdząco, mając na uwadze, iż rozpatrywany aspekt dotyczy nie tylko wymiaru sprawiedliwości, lecz także praw człowieka, w tym w szczególności prawa dostępu do sądu. Fakt, iż wniesienie skargi kasacyjnej musi być dokonane przez wykwalifikowanego prawnika nie podlegał dyskusji.

20. Sąd zauważył, iż pojęcie pomocy prawnej nie może być rozumiane jako obowiązek prawnika do działania zgodnie ze wszystkimi życzeniami klienta. Rola prawnika powinna być raczej postrzegana jako obowiązek doradztwa prawnego, odnoszącego się również do oceny szans powodzenia skargi kasacyjnej wniesionej od orzeczeniu sądu.

21. Uchwała ta została omówiona szczegółowo w orzeczeniu Trybunału w sprawie *Zapadka p. Polsce*, nr 2619/05, §§ 38-43, wyrok z dnia 15 grudnia 2009 r.

6. *Orzecznictwo Sądu Najwyższego w zakresie postępowania karnego*

22. W dniu 26 lutego 2002 r. Sąd Najwyższy zmienił swoje wcześniejsze stanowisko dotyczące rozpoczęcia biegu terminu, do którego musi zostać wniesiona kasacja. Rozważył konkretną sytuację, gdy pełnomocnik w ramach świadczonej bezpłatnej pomocy prawnej odmówił reprezentowania osoby skazanej w postępowaniu kasacyjnym, uznając iż nie ma podstaw do złożenia kasacji. Sąd uznał, iż w tej sytuacji sąd apelacyjny był zobowiązany do pouczenia oskarżonego, iż upływ czasu do wniesienia kasacji liczony jest od momentu, gdy doręczono mu odmowę prawnika, a nie od chwili doręczenia wyroku. Zdaniem Sądu nie ulegało wątpliwości, iż w obliczu odmowy prawnika do złożenia kasacji, oskarżony miało prawo podjąć inne środki w celu znalezienia pełnomocnika wymaganego dla skutecznego wniesienia kasacji.

23. Sąd Najwyższy powtórzył swoje stanowisko w orzeczeniu z dnia 6 maja 2008 r. i licznych analogicznych wyrokach wydanych w 2008 r. Dostrzegł, iż w praktyce sądowniczej występowały różne sprzeczności, dotyczące ustalania momentu, od którego rozpoczynał się bieg terminu do złożenia kasacji, lecz granice orzecznictwa, wyznaczone przez decyzję z lutego 2002 r., były zachowane, i przyjęte przez doktrynę, zapewniając oskarżonym adekwatne gwarancje proceduralne dostępu do Sądu Najwyższego w rozsądnym ramach czasowych (II KZ 16/08).

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI

24. Skarżąca zarzucała, iż w wyniku odnowy przez jej obrońcę z urzędu przygotowania i wniesienia skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego, odmówiono jej prawa dostępu do sądu. Skarżąca powoływała się na Artykuł 6 § 1 Konwencji, który stanowi co następuje:

„Każdy ma prawo do sprawiedliwego... rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez ... sąd ... przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym...”

A. Dopuszczalność skargi

25. Rząd twierdził, po pierwsze, iż skarżąca nie spełnia właściwości *ratione personae* postanowień Konwencji. Wszelkie spory, które mogą powstać między skarżącą a prawnikiem z urzędu, nie powinny skutkować odpowiedzialnością Państwa. Władze państwowe nie sprawują żadnej kontroli nad metodami i pracą prawników i nie mogą narzucać im obowiązku wniesienia skargi kasacyjnej.

26. Rząd ponadto zaznaczył, iż skarżąca nie wyczerpała właściwych krajowych środków odwoławczych. Na podstawie artykułu 28 ustawy Prawo o adwokaturze skarżąca mogła odwołać się od decyzji prawnika do Okręgowej Izby Adwokackiej, podnosząc jego domniemane zaniedbanie. Mogła również dochodzić odszkodowania w ramach procesu cywilnego przeciwko niemu, bądź poprosić Naczelny Sąd Administracyjny o zezwolenie na wniesienie skargi kasacyjnej kasacji poza przewidzianym terminem.

27. Skarżąca nie zgodziła się z twierdzeniami Rządu. Jej zdaniem okoliczności sprawy nakładają na Państwo odpowiedzialność, ponieważ nie został opracowany spójny system gwarancji proceduralnych regulujący przyznawanie bezpłatnej pomocy prawnej i zapewniający skuteczne jego funkcjonowanie w praktyce.

28. Skarżąca przedłożyła następnie, iż w świetle ustalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego, odmowa przygotowania i wniesienia skargi kasacyjnej przez prawnika, nie może być uznana przez sądy cywilne jako zaniedbanie z jego strony, w wyniku którego może ona dochodzić odszkodowania przed sądem cywilnym. Stąd, taka odmowa, nie może pozwalać skarżącej na złożenie uzasadnionej skargi na postępowanie prawnika, a jedynie umożliwia wszczęcie postępowania przed sądem cywilnym gwarantując rozsądne szanse na powodzenie.

29. Trybunał dostrzega, iż przywołane przez Rząd środki odwoławcze pozwalały na przywrócenie terminu. Mogły jedynie, jeśli skarżąca odniosłaby sukces, spowodować uznanie przez sąd szkody skarżącej bądź uznania prawnika winnym przez Izbę Adwokacką. Takie retrospektywne środki same w sobie nie były wystarczające, ażeby zapewnić skuteczny dostęp do właściwego sądu, mogącego ustalić prawa i obowiązki skarżącego o charakterze cywilnym. A zatem Trybunał oddala zarzut Rządu, dotyczący niewyczerpania krajowych środków odwoławczych.

30. Trybunał następnie uważa, iż sprzeciw Rządu, dotyczący niezgodności skargi z właściwością *ratione personae* postanowień Konwencji, jest ściśle powiązany z istotą zarzutu o naruszenie Artykułu 6 § 1 Konwencji. Rozpatrzenie tego sprzeciwu powinno być dlatego dołączone do przedmiotu spraw (zobacz sprawa *Siałkowska p. Polsce*, nr 8932/05, § 59, 22 marca 2007 r.)

31. Trybunał konkluduje, iż skarga nie jest nieuzasadniona w rozumieniu Artykułu 35 § 3 Konwencji. Ponadto dostrzega, iż nie jest ona niedopuszczalna z żadnych innych powodów. A zatem musi zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

1 Twierdzenia stron

32. Skarżąca twierdziła, iż okoliczności sprawy dowodzą, iż jej prawo do sądu było iluzoryczne i bardzo ograniczone, ponieważ polskie prawo nie zapewniało spójnych regulacji dotyczących zobligowania prawników wyznaczonych z urzędu do wniesienia skargi kasacyjnej. Regulacje i odpowiednia praktyka sądownicza były odmienne dla postępowania

cywilnego, karnego i administracyjnego. Uchwała Sądu Najwyższego wydana w 2000 r. (patrz akapit 18-20), która łagodziła trudności, pojawiające się w związku z funkcjonowaniem systemu bezpłatnej pomocy prawnej w kontekście wnoszenia skargi kasacyjnej, nie dotyczyła postępowań przed sądami administracyjnymi. Powstała rozbieżność w prawach i obowiązkach klientów i ich prawników świadczących usługi w ramach bezpłatnej pomocy prawnej, a Państwo nie zdołało właściwie uregulować dostępu do sądów, w tym sądów administracyjnych.

Skarżąca twierdziła, iż prawo krajowe powinno zapewniać uniwersalne, wiążące regulacje, stanowiące ramy dla usług świadczonych na podstawie bezpłatnej pomocy prawnej, w tym tych dotyczących przygotowywania i wnoszenia kasacji. Idealnie, takie ramy zapewniałyby, że rozpoczęcie biegu terminu do wniesienia skargi kasacyjnej nie zaczyna się do momentu wyznaczenia pełnomocnika z urzędu.

33. Skarżąca podniosła, że w postępowaniu przed sądami administracyjnymi bieg terminu do wniesienia skargi kasacyjnej rozpoczynał się od momentu doręczenia zainteresowanej stronie wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Dopiero po tym czasie strona mogła ubiegać się o przyznanie jej bezpłatnej pomocy prawnej. Jednakże, w sytuacji gdy pomoc prawna została następnie przyznana i prawnik został przydzielony do prowadzenia sprawy już po wygaśnięciu 30-dniowego terminu do złożenia skargi kasacyjnej bądź tuż przed nim, strona mogła poprosić o przywrócenie terminu na złożenie skargi kasacyjnej poza przewidzianymi ramami czasowymi.

34. Skarżąca odwołał się na naruszenia Konwencji stwierdzonego przez Trybunał we wspomnianej powyżej sprawie *Siałkowska p. Polsce*. Podkreśliła, iż w orzeczeniu tym Trybunał uznał, iż prawo krajowe nie regulowało w należyтым stopniu pomocy prawnej w kontekście procedur kasacyjnych. Brak precyzji tego typu regulacji cechował również postępowanie administracyjne. Państwo nie dopełniło obowiązku zapewnienia niezbędnej równowagi pomiędzy, z jednej strony, skutecznym dostępem do wymiaru sprawiedliwości, a z drugiej strony, niezależnością funkcjonowania prawniczej profesji.

35. Rząd twierdził, iż fakt, że skarga kasacyjna musi zostać wniesiona przez wykwalifikowanego pełnomocnika, jest niekwestionowany. Następnie odniósł się do uchwały wydanej przez Sąd Najwyższy we wrześniu 2000 r. Sąd uznał, iż prawnik wyznaczony do sprawy w ramach bezpłatnej pomocy prawnej, uprawniony jest od odmowy wniesienia skargi kasacyjnej w postępowaniu administracyjnym, jeśli jego zdaniem nie miała ona szans powodzenia.

36. Rząd ponadto zaznaczył, iż w niniejszej sprawie Wojewódzki Sąd Administracyjny przyznał pomoc prawną skarżącej. Następnie prawnik przeanalizował sprawę i wydał opinię prawną, w której wyjaśnił szczegółowo, dlaczego, jego zdaniem, nie było podstaw prawnych do przygotowania i wniesienia skargi kasacyjnej przeciwko orzeczeniu Wojewódzkiego Sądu. Zawiadomił Sąd, Izbę Adwokacką i skarżącą o swej odmowie. Nic nie wskazuje na zaniedbanie ze strony prawnika w jego postępowaniu względem skarżącej, więc Państwo właściwie wypełniło swój obowiązek zapewnienia skarżącej bezpłatnej pomocy prawnej j.

37. Rząd podkreślał, iż pojęcie bezpłatnej pomocy prawnej nie powinno być rozumiane jako zapewniające pomoc prawną we wszystkich przypadkach. Obejmuje za to doradztwo, dotyczące prawdopodobieństwa wygranej w odwołaniu od wyroku w zależności od kontekstu każdej sprawy. Zadaniem prawników nie powinno być postrzegane jako bezkrytyczne wypełnianie instrukcji i żądań klienta. Stąd, odmowa prawnika do złożenia skarg kasacyjnej miała na celu ochronę właściwego sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez Naczelny Sąd Administracyjny.

38. Rząd następnie zaznaczył, iż po odmowie prawnika, skarżąca mogła wnieść skargę kasacyjną razem z wnioskiem o przywrócenie terminu podstawie artykułu 87 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (patrz akapit 15). Ustalona w orzecznictwie

praktyka sądów administracyjnych zapewniała, iż przedłużone rozpatrywanie wniosku o udzielenie pomocy prawnej stanowiło podstawę do zezwolenia na przywrócenie terminu do późniejszego wniesienia skargi kasacyjnej.

39. Rząd wnioskował, iż w niniejszej sprawie odmowa przygotowania i wniesienia skarg kasacyjnej od orzeczenia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego i procedury regulujące przyznanie bezpłatnej pomocy prawnej zastosowane w sprawie skarżącej były zgodne z wymaganiami Artykułu 6 § 1 Konwencji.

1 Ocena Trybunału

40. Trybunał już miał okazję aby przedstawić odpowiednie zasady dotyczące tej problematyki wynikające z jego orzecznictwa (*Siałkowska p. Polsce*, nr 8932/05, §§ 99-107, 22 marca 2007 r.; *Smyk p. Polsce*, nr 8958/04, §§ 54-59, 28 lipca 2009 r.; *Zapadka p. Polsce*, nr 2619/05, §§ 57-61, 15 grudnia 2009 r.). Trybunał zastosował te zasady również w przedmiotowej sprawie.

41. Wracając do okoliczności niniejszej sprawy, Trybunał dostrzega przede wszystkim, iż w przypadku gdy strona postępowania administracyjnego jest reprezentowana przez prawnika, terminy proceduralne ustalone przez ustawę Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, zaczynają biec od momentu doręczenia wyroku prawnikowi (patrz akapit 14 i 16). W takiej sytuacji nie występuje żadna trudność w związku z ustaleniem, kiedy upłynie obowiązujący w danym czasie 30 dniowy termin na wniesienie skargi kasacyjnej.

42. Sytuacja ta jest diametralnie inna w sytuacji gdy strona nie posiada pełnomocnika przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym, tak jak miało to miejsce w niniejszej sprawie, a bezpłatna pomoc prawna zostaje przyznana dopiero po wydaniu wyroku drugiej instancji.

43. Zgodnie z orzecznictwem Naczelnego Sądu Administracyjnego, bieg terminu dotyczącego wniesienia skargi kasacyjnej rozpoczyna się z dniem doręczenia wyroku stronie nie posiadającej pełnomocnika (patrz akapit 14). Sądy administracyjne wielokrotnie uznawały, iż wniosek o przyznanie pomocy prawnej nie wpływa na ten termin. Strona, której przyznawano w następstwie pomoc prawną była stawiana w trudnej sytuacji, ponieważ w trakcie rozpoznawania jej wniosku upływał już termin na wniesienie skargi kasacyjnej. W związku z powyższym, prawnik wyznaczony w następstwie do prowadzenia sprawy miał mniej czasu na przeanalizowanie sprawy i zadecydowanie, w ramach przewidzianych ram czasowych, czy istnieją podstawy do wniesienia skargi kasacyjnej i jej ewentualne przygotowanie. To mogło prowadzić do sytuacji, tak jak miało to miejsce w niniejszej sprawie, iż prawnik wyznaczony do prowadzenia sprawy, może się dowiedzieć o jego wyznaczeniu już po wygaśnięciu terminu przeznaczonego do wniesienia skargi kasacyjnej.

44. Naczelny Sąd Administracyjny wielokrotnie poruszał ten problem. W rezultacie swoim orzecznictwie określił następującą możliwość. W przypadku gdy pełnomocnik z urzędu przyłączył się do sprawy już po wygaśnięciu terminu na wniesienie kasacji, sądy administracyjne przyznawały zezwolenie na złożenie kasacji po obowiązującym terminie. Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, iż dniem, w którym ustała przeszkoda na złożenie kasacji, jest pierwsza możliwa data rzeczywistego jej przygotowania przez prawnika, dlatego siedmiodniowy termin rozpoczyna swój bieg od momentu, gdy prawnik miał wystarczający czas na przeanalizowanie akt sprawy. W żadnym razie, wniesienie kasacji nie powinno jednak przekroczyć 30-dniowego terminu od przyłączenia się pełnomocnika z urzędu do sprawy (patrz akapit 18).

45. W opinii Trybunału ujęcie tego problemu pod względem praktyki sądowej jest zgodne ze standardami Konwencji, gwarantującymi skuteczne prawo do kasacji.

46. Jednakże, Trybunał dostrzega, iż dostęp skarżącej do skargi kasacyjnej został ograniczony, nie ze względu na krótki termin, do którego musiał się dostosować prawnik z

urzędu, lecz z powodu odmowy wniesienia przez niego skargi kasacyjnej. Trybunał odnotowuje, że prawnik powiadomił skarżącą o odmowie złożenia kasacji e dniu 1 lipca 2006 r., tj. dziesięć dni po wyznaczeniu go do prowadzenia sprawy.

Pojawia się pytanie, czy w wyniku odmowy pełnomocnika skarżąca została pozostawiona bez innych proceduralnych możliwości wniesienia skargi kasacyjnej.

Trybunał zauważa, że problem ten został już rozstrzygnięty w kontekście zarówno postępowania karnego jak i cywilnego. W odniesieniu do tych wcześniejszych, zostało już ustalone na podstawie orzecznictwa Sądu Najwyższego, iż termin dotyczący złożenia kasacji lub skargi kasacyjnej powinien biec *de novo* od dnia, gdy strona została poinformowana od odmowie jej wniesienia przez pełnomocnika z urzędu. Takie ujęcie omawianej kwestii w pełni odpowiada standardom Konwencji, pod warunkiem, że strona została właściwie zawiadomiona o przysługujących jej prawach proceduralnych w momencie odmowy wniesienia skargi kasacyjnej przez prawnika (*Kulikowski p. Polsce*, nr 18353/03, § 69-71, ECHR 2009-... (fragmenty); *Antonicelli p. Polsce*, nr 2815/05, § 44-45, 19 maja 2009 r.)

W kontekście postępowania cywilnego, Trybunał uznał, iż praktyka sądów cywilnych w zakresie ustalania terminu na wniesienie skargi kasacyjnej jest bardziej restrykcyjna. Odmowa pełnomocnika z urzędu dotycząca przygotowania kasacji nie oznacza, że termin biegnie *de novo*. Takie podejście w ocenie Trybunału jest niezgodne ze standardami Konwencji, jest właściwe tylko w rzadkich sytuacjach, gdy strona została poinformowana o odmowie prawnika na długo przed upływem terminu (zobacz sprawa *Smyk p. Polsce*, nr 8958/04, §§ 63-65, 28 lipca 2009 r.)

47. Trybunał zauważa, iż w odniesieniu do postępowania przed sądami administracyjnymi, istniejące orzecznictwo dopuszcza różne rozwiązania tylko w sytuacji, gdy pełnomocnik z urzędu wyraża gotowość przygotowania skargi kasacyjnej, a termin na jej wniesienie już upłynął (patrz akapit 44). Rząd nie był w stanie wskazać żadnego krajowego orzecznictwa, dotyczącego sytuacji, w których, tak jak w sprawie skarżącej, pełnomocnik z urzędu odmówił wniesienia skarg kasacyjnej po upływie pierwotnego terminu.

Powoduje to uzasadniona niepewności prawne wśród osób korzystających z bezpłatnej pomocy prawnej. W niniejszej sprawie niepewność ta została wyraźnie zaznaczona przez prawnika skarżącej, który w liście z dnia 6 lipca 2006 r. stwierdził, że nie można od niego wymagać przygotowania skargi kasacyjnej, uzasadniając to tym, iż otrzymał wyrok sądu już po terminie przewidzianym na jej złożenie (patrz akapit 11). W tym kontekście należy zaznaczyć, iż niepewność, wynikająca z powodów legislacyjnych, administracyjnych bądź praktyki przyjętej przez władze jest istotnym czynnikiem, który powinien być brany pod uwagę w ocenie działań podjętych przez Państwo (zobacz m. in. sprawa, *Beian p. Rumunii (nr 1)*, nr 30658/05, § 33, ECHR 2007-... (fragmenty); *Plechanow p. Polsce*, nr 22279/04, § 103, 7 lipca 2009 r.) Zdaniem Trybunału ta niepewność jest wystarczająca dla uznania naruszenia prawa skarżącej do sądu ze względu na brak precyzyjnych regulacji w zakresie konsekwencji odmowy przez pełnomocnika z urzędu przygotowania kasacji po upływie terminu na jej wniesienie.

48. Stąd, tak długo jak władza ustawodawcza nie zmierzy się z tym problemem przez uchwalenie nowych reguł prawnych, a orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego nie zaoferuje adekwatnych rozwiązań, Trybunał nie może zaakceptować sytuacji, w której istniejące procedury są niezgodne z wymogami Artykułu 6 Konwencji.

49. Mając na uwadze powyższe, Trybunał uznaje, że w niniejszej sprawie doszło do naruszenia Artykułu 6 § 1 Konwencji.

II. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 KONWENCJI ZE WZGLĘDU NA DOMNIEMANĄ NIESPRAWIEDLIWOŚĆ

50. Skarżąca zarzucała, iż sąd administracyjny błędnie ocenił dowody, w wyniku czego, nie ustalił prawdziwych faktów w sprawie i wydał błędny wyrok.

51. Trybunał przypomina, że Artykuł 6 Konwencji, gwarantując prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia, nie określa żadnych reguł w zakresie dopuszczalności dowodów i ich oceny, która tak jak ustalanie faktów zależy od reguł ustanowionych przez prawo krajowe i sądy (zobacz sprawa *Schenk p. Szwajcarii*, 12 lipca 1988 r., §§ 45-46, Seria A nr 140, oraz *Garcia Ruiz p. Hiszpanii* [GC], nr 30544/96, ECHR 1999-I, § 28).

52. W związku z powyższym ta część skargi jest nieuzasadniona i musi zostać odrzucona w rozumieniu Artykułu 35 §§ 3 i 4 Konwencji.

III. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

53. Art. 41 Konwencji stanowi:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

54. Skarżąca pierwotnie domagała się tytułem szkody majątkowej kwoty 1,145 euro (EUR) i tytułem szkody niemajątkowej 5,000 euro (EUR).

55. Rząd twierdził, iż w kwestii domniemanej szkody majątkowej skarżąca nie przedłożyła żadnych dowodów, świadczących o poniesieniu przez nią jakiegokolwiek straty. W odniesieniu do szkody niemajątkowej Rząd uważa, iż żądana suma jest zbyt wysoka.

56. Trybunał jest zdania, że skarżąca nie zostało należycie uzasadnione jakoby skarżąca poniosła szkodę majątkową w wyniku naruszenia jej prawa dostępu do sądu. Jednakże, Trybunał uznaje, iż skarżąca doznała szkody niemajątkowej, która nie jest wystarczająco zrekompensowana przez samo uznanie, iż doszło do naruszenia. Dokonując oceny na racjonalnych podstawach i mając na uwadze okoliczności sprawy, Trybunał przyznaje skarżącej z tego względu kwotę w wysokości 1,000 EUR.

B. Koszty i wydatki

57. Skarżąca, której przyznano bezpłatną pomoc prawną w związku z postępowaniem toczącym się przed Trybunałem, nie zgłosiła roszczeń odośćcie rekompensaty z tytułu kosztów i wydatków.

C. Odsetki z tytułu zwłoki

58. Trybunał uznaje za słuszne, że odsetki z tytułu zwłoki powinny być oparte na marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego, do której należy dodać plus trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargę w części dotyczącej dostępu do Sądu Najwyższego za dopuszczalną, a pozostałą część skargi za niedopuszczalną;
2. *Uznaje*, iż doszło do naruszenia Artykułu 6 § 1 Konwencji;
3. *Uznaje*:
 - (a) że pozwane Państwo ma wypłacić skarżącej w ciągu trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się prawomocny zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji, 1.000 EURO (tysiąc EURO), które będą przeliczone na polskie złote według kursu z dnia uregulowania należności, plus jakikolwiek podatek, jaki może być pobrany;
 - (b) że od powyższej kwoty, od chwili upływu wyżej wymienionego okresu trzech miesięcy do momentu rozliczenia za okres zwłoki podlegają płatności proste odsetki według stawki równej marginalnej stopie pożyczkowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe.
4. *Oddala* pozostałą część roszczenia skarżącej, dotyczącego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim, obwieszczone na piśmie w dniu 13 lipca 2010 r., zgodnie z Regułą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Fatoş ARACI
Zastępcą Kanclerza

Nikolas BRATZA
Przewodniczący

Na mocy Artykułu 45 § 2 Konwencji i Reguły 74 § 2 Regulaminu Trybunału, dołączono do orzeczenia opinię równoległą p. L. Mijović.

N.B.
F.A

ZDANIE ODRĘBNE SĘDZI MIJOVIĆ

Jak zostało podkreślone w moich poprzednich zdaniach odrębnych w sześciu ostatnich sprawachⁱ i we wspólnym zdaniu odrębnym w sprawie *Smyk p. Polska*, uważam, że problem odmowy prawników powołanych na podstawie programów pomocy prawnej reprezentowania osób, którym przyznano pomoc prawną, na podstawie, że roszczenie nie ma uzasadnionych szans powodzenia, związane jest nie tylko przestępstwem karnym, ale także z postępowaniem cywilnym i administracyjnym. Aby uniknąć powtórzeń, odnoszę się do szczegółowego uzasadnienia tych opinii.

ⁱ . *Kulikowski p. Poland*, skarga nr. 18353/03, ECHR 2009-... (fragmenty); *Antonicelli p. Poland*, skarga nr. 2815/05, 19 maj 2009; *Arciński p. Poland* skarga nr 41373/04, 15 wrzesień 2009; *Zapadka p. Poland*, skarga nr. 2619/05, 15 grudzień 2009; *Jan Zawadzki p. Poland*, skarga nr. 648/02, 6 lipiec 2010 oraz *Bąkowska p. Poland*, skarga nr. 33539/02, 12 stycznia 2010.